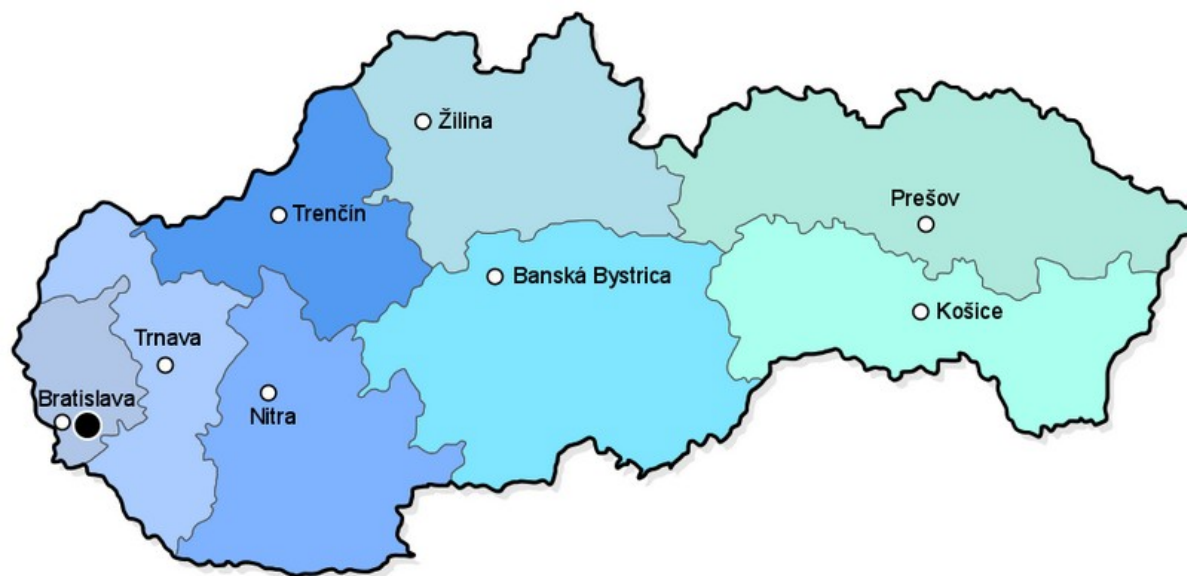

Štátna školská inšpekcia

PORTFÓLIO AKO NÁSTROJ PODPORY PROCESOV UČENIA SA ŽIAKA

Štátna školská inšpekcia
© PaedDr. Ján Paško
Školské inšpekčné centrum Prešov

HODNOTENIE

- Je **posudzovanie** výkonu **podľa** určeného **kritéria**.
- Výsledkom je zistenie, či sa hodnotený jav (výkon) zhoduje s kritériom.
- Hodnotenie je **nevyhnutnou podmienkou účinného riadenia učebného procesu**, učenia sa a celého správania žiaka.
- Proces hodnotenia je **realizovaný prostredníctvom pedagogického diagnostikovania**.
- **Pedagogické diagnostikovanie** je teda súčasťou každého vyučovacieho procesu. Ide najmä o diagnostikovanie učebnej činnosti žiakov a jej výsledkov. Obyčajne je spájané najmä s jeho záverečnou fázou, ale v skutočnosti sa prelína celou výučbou.
- Jednou z pomerne nových diagnostických metód je metóda **portfólia**.

PORTFÓLIO

Je v súčasnosti módnym
pedagogickým pojmom.

Pôvodne ide o ekonomický
výraz, ktorý sa napokon
udomácnil
aj v pedagogickej
literatúre.

Termín portfólio sa
v školskom prostredí
vo vzťahu k hodnoteniu
používa približne od 90.
rokov 20. storočia.

**Je jednou z diagnostických
metód** a spája sa
s výrazom, ktorý je
dôležitou súčasťou
edukačného procesu,
s **hodnotením**.

ŽIACKE PORTFÓLIO

Je považované za jedno z moderných prostriedkov autentického hodnotenia žiaka (Slávik, 1999, s. 106). Ide o tzv. **usporiadaný súbor väčšieho množstva prác** alebo rôznych **materiálov vytvorených žiakmi za určité časové obdobie**, ktorý slúži predovšetkým na poskytovanie komplexného obrazu o napredovaní žiaka v škole (Gavora, 2010).

Žiacke portfólio je považované aj za **komplexný hodnotiaci nástroj**, ktorého význam v našich školách nie je stále docenený.

Môžeme ho však v širšom kontexte chápať nielen ako alternatívny hodnotiaci nástroj, ale aj ako nástroj, pri ktorého tvorbe žiak rozvíja svoje kompetencie v rôznych oblastiach (*napr. digitálna kompetencia pri tvorbe elektronického portfólia; sociálna kompetencia pri vzájomnej kultivovanej komunikácii medzi učiteľom a žiakom a medzi žiakmi navzájom; motivácia k zodpovednosti a záujmu o vlastné vzdelávacie výsledky a pod.*).

Môže mať rôzne podoby – fascikel, škatuľa, tvrdé dosky (Průcha a kol., 2009).

TYPY PORTFÓLIA

- Portfólio sa **nepoužíva** v školskom prostredí **v jednotnom kontexte**.
- Existuje niekoľko druhov, ktoré sa líšia svojím účelom aj podobou. Jediné, čo majú spoločné, je to, že predstavujú súbor dlhodobo zhromažďovaných údajov o žiakovi, o jeho výkone. O ktoré výkony ide a akým spôsobom sú v portfóliu prezentované, je však rôzne.
- **Portfóliá sa môžu líšiť** (Košťálová a kol., 2008):
  - a) podľa **účelu**, ku ktorému sa zhromažďujú rôzne položky;
  - b) podľa toho, **kto rozhoduje** o tom, aký typ položky sa v portfóliu zhromažďuje;
  - c) podľa toho, **kto konkrétne vyberá** do portfólia konkrétne ukážky materiálov;
  - d) podľa toho, **kto hodnotí** obsah portfólia;
  - e) podľa **funkcie a účelu hodnotenia** (formatívne alebo sumatívne hodnotenie);
  - f) podľa **obsahu a cieľa** (pracovné, dokumentačné a reprezentačné portfólio).

PRACOVNÉ PORTFÓLIO

- Je základným a najčastejším typom portfólia.
- Umožňuje **prepojenie učenia sa s hodnotením**.
- Učiteľ môže žiakom zadať prácu, môže im definovať cieľ práce a zároveň určiť aj konkrétne kritériá, ako má výsledný produkt vyzeráť.
- V prvej fáze žiaci **ukladajú** do portfólia postupne **všetky práce**, ktoré v určitom časovom období vzniknú, napr.:
  - a) výtvarné diela, výrobky, náčrty;
  - b) vývoj zvládania technických zručností;
  - c) materiály, ktoré dokumentujú zvládnutie určitej pracovnej metódy;
  - d) ukážky riešenia problémových úloh – riešenie jednoduchých úloh zo života a pod.

DOKUMENTAČNÉ PORTFÓLIO

- V porovnaní s pracovnými portfóliami dokumentačné portfóliá **obsahujú len niektoré práce** – tie, ktoré dokladajú postupné zlepšovanie žiaka vo vopred stanovených cieľoch.
- Vzniká vtedy, ak sa uzatvára určitá etapa procesu učenia sa žiaka. Do tohto portfólia sa zaradia len tri položky – prvá, potom stredná a nakoniec konečná verzia práce.
- Dokumentačné portfólio **obsahuje písomné hodnotenie**, napr. formou záznamového listu, v ktorom je opísané, ktoré okamžiky, resp. kľúčové body boli považované za dôležité, kedy a prečo nastalo zlepšenie, čo tomuto zlepšeniu u žiaka pomohlo.
- Učiteľ si do záznamového hárka môže pripraviť neukončené vety, ktoré môže do záznamového hárka pri práci s portfóliom dopĺňať (*napr. čo sa mi podarilo v tomto období; čo sa potrebujem ešte naučiť, aby som postúpil ďalej; čo by som urobil iným spôsobom, aby bol výsledok lepší; na čo by som chcel vedieť odpoveď od učiteľa a pod.*).

REPREZENTAČNÉ PORTFÓLIO

- Účelom tohto druhu portfólia je **ukázať** to najlepšie, **čo žiak dokázal za určité obdobie**.
- Na rozdiel od pracovného a dokumentačného portfólia, ktoré obsahujú aj doklady o tom, ako sa práca vyvíjala (koncepty, pracovné verzie, neukončené práce a pod.), tento typ portfólia obsahuje **už iba konečné produkty**.
- **Má** predovšetkým **sumatívny účel** – napr. pri rozhodovaní o tom, ako sa bude so žiakom ďalej pracovať, na akú školu nastúpi po základnej alebo strednej škole a pod.
- Takéto portfólio má vopred určené časti a **hodnotenie prebieha podľa stanovených kritérií**.

CIELE A KRITÉRIÁ PRI TVORBE ŽIACKEHO PORTFÓLIA

- Ak sa učiteľ rozhodne pracovať prostredníctvom portfólia, mal by si stanoviť ciele a kritériá, malo by mu byť jasné:
  - 1) čo bude portfólio obsahovať a oboznámiť s tým žiakov;
  - 2) kto a kde bude materiály do portfólia ukladať (*zväčša to robia samotní žiaci po dohode s učiteľom; materiály žiakov môžu byť dopĺňané aj materiálmi učiteľov, majstrov – ich postrehy o študentovi*);
  - 3) kde a akým spôsobom bude portfólio žiaka uskladnené;
  - 4) kedy, resp. v akých časových intervaloch sa budú práce do portfólia ukladať (*raz za deň, týždeň a pod.*);
  - 5) musí určiť komu a kedy bude portfólio prístupné.
- Aj keď tento proces vyzerá jednoducho a práca s portfóliom môže byť pre celý proces edukácie veľmi prínosná, vyžaduje si dostatočnú pedagogickú zručnosť, má svoje výhody a nevýhody, ktoré učiteľ ešte pred prácou musí poznať.

VÝHODY PRÁCE S PORTFÓLIOM

- ✓ umožňuje uplatniť sa žiakom s rôznymi učebnými štýlmi;
- ✓ umožňuje žiakovi samotnému, jeho rodičom a ostatným záujemcom o žiakovo učenie čo najkomplexnejší pohľad na to, ako sa žiak učí, ako uvažuje, ako spolupracuje s inými spolužiakmi;
- ✓ učiteľ má na základe portfólia možnosť sledovať smer, podstatu a mieru zmien v učení sa žiaka (silné a slabé stránky žiaka);
- ✓ portfólio podporuje reflexívne myslenie, povzbudzuje jedinca k vlastnému rozhodovaniu a smerovaniu v procese učenia sa;
- ✓ portfólio podporuje spoluzodpovednosť žiaka za učenie sa a dosahovanie stále lepších vedomostí a zručností vo svojom štúdiu;
- ✓ vedie žiaka k zamýšľaniu sa nad jeho vlastnou prácou a ponúka mu možnosť rozhodnúť o kvalite vykonanej práce.

NEVÝHODY PORTFÓLIA

- ✓ časová náročnosť na plánovanie a systém hodnotenia;
  - ✓ veľký rozsah materiálov;
  - ✓ riziko formálnosti hodnotenia;
  - ✓ nebezpečenstvo zneužitia informácií o žiakovi.
-
- Uvedeným nevýhodám sa školy môžu brániť, môžu využívať overené postupy a materiály, a tým nebudú strácať čas ich vytvorením.
  - Namiesto cesty „pokus a omyl“ sa môžu inšpirovať praktickými skúsenosťami z ostatných štátov a vyhnúť sa tomu, čo sa inde neosvedčilo.

FÁZY PRÁCE S PORTFÓLIOM

- Aby sa každý žiak rozvíjal individuálne, musí učiteľ na túto rôznorodosť reagovať flexibilne.
- Aby sa na nič nezabudlo, **je nutné poznať fázy práce s portfóliom, hlavne pri ročnom plánovaní.**
- Takto môže byť na všetky práce s portfóliom rezervovaný dostatočný čas.
- V priebehu roka niektoré fázy môžu prebiehať rýchlejšie, niekedy prebieha táto práca pomalšie.
- Priebeh týchto fáz sa predstavuje schematicky prostredníctvom špirály, ktorá poukazuje na to, že jednotlivé činnosti sa v priebehu roka opakujú.

JEDNOTLIVÉ FÁZY PRÁCE S PORTFÓLIOM

1. Zavedenie portfólia

2. Vytváranie zbierky

3. Skladanie a štrukturovanie zbierky

4. Vedenie dialógu

5. Vytvorenie prezentácie, spolupráca s rodičmi a odborníkmi

6. Hodnotenie portfólia a evalvácia procesov učenia sa

7. Uzavretie portfólia

1. ZAVEDENIE PORTFÓLIA

- Zavedenie portfólia si vyžaduje **niekoľko zásadných krokov**, ktoré je potrebné si **vytýčiť**:
  - a) **stanovenie cieľov**, ktoré budú sledované pri práci s portfóliom;
  - b) **písomné stanovenie základných podmienok**, ktoré uľahčujú prácu s portfóliom;
  - c) **prerokovanie cieľov a podmienok so žiakmi**.
- Žiaci budú oboznámení o detailoch práce s portfóliom, o priebehu, o význame jednotlivých dokumentov.
- Musia mať jasný obraz o tom, ako bude práca prebiehať, aký bude mať význam a aké má pre nich výhody.
- Následne budú v určitom časovom horizonte informovaní o tom, ako ich práca prebieha, aby mali možnosť sa pýtať, resp. navrhovať možné riešenia.

2. VYTVÁRANIE ZBIERKY

Portfólio môžu tvoriť viaceré druhy položiek, napr.:

- a) výsledky tvorivých prác žiaka;
- b) materiály dokumentujúce proces učenia sa (*koncepty, náčrty, záznamy, nedokončené práce, herbáre, fotografie, strihy a pod.*);
- c) sebahodnotiace hárky;
- d) reflexívny denník žiaka (*záznam o tom, ako hodnotí priebeh vyučovania, poznámky z prečítaných kníh a časopisov a pod.*);
- e) autentické záznamy učiteľa z pozorovania žiaka pri rôznych aktivitách alebo situáciách;
- f) pozorovacie hárky učiteľa o aktuálnej úrovni nadobúdania niektorej z konkrétnych schopností žiaka (*napr. čitateľská zručnosť*);
- g) záznamy zo stretnutí učiteľ – žiak (*analýza práce žiaka, riešenie problémov, individuálne úlohy, usmernenie ďalšieho chodu a pod.*);
- h) odkazy a poznámky žiaka.

3. SKLADANIE A ŠTRUKTÚROVANIE ZBIERKY

- **Portfóliá** u žiakov **nebudú vyzeráť rovnako**.
- Obsah portfólia tvorí to, čo práve žiak na vyučovaní alebo mimo neho robí, preto sa jednotlivé **portfóliá od seba odlišujú**.
- Môže sa stať, že každý žiak bude mať zavedené vlastné delenie – systém a štruktúru ukladania podkladov podľa toho, ako je vedený a aké má zručnosti.
- **Rozdelenie portfólia sa môže orientovať:**
  - a) **podľa vzdelávacích oblastí**, ktoré sú uvedené v štátnom vzdelávacom programe;
  - b) **podľa potreby** môžu byť vzdelávacie oblasti detailnejšie rozdelené na pracovné listy, skupinové práce;
  - c) **podľa druhu predmetov**: referáty, vlastné práce, fotografie predmetov a pod.
- **Nezávisle od toho, aké bude základné usporiadanie portfólia, je potrebné dokumenty v portfóliu chronologicky usporiadať.**

4. VEDENIE DIALÓGU

- je potrebné pri zavádzaní portfólia;
- učiteľ musí žiakovi vysvetliť, prečo si myslí, že daná vec patrí do portfólia;
- žiak zdôvodňuje svoj súhlas alebo nesúhlas;
- pri prezeraní portfólia, keď učiteľ zisťuje, či je daná vec pre žiaka ešte aktuálna;
- pri rôznych príležitostiach – ak sa rozpráva o rôznych objektoch.
- **Každý žiak by mal mať pravidelné rozhovory so svojim učiteľom, odporúča sa dva až trikrát ročne v príjemnej atmosfére.**

5. VYTVORENIE PREZENTÁCIE, SPOLUPRÁCA S RODIČMI A ODBORNÍKMI

- Existuje niekoľko spôsobov, ako je možné **prezentovať portfólio**:
  1. **vytvorenie CD** s vybranými materiálmi – dokumentmi, pozorovaniami, fotografiami, ktoré si žiak môže zobrať domov;
  2. **prezentácia prác** žiakov prostredníctvom výstavy;
  3. **prezentácia portfólia** sa môže uskutočniť počas roka – napr. škola môže zorganizovať Deň portfólia, kde sú žiakmi vybrané produkty prezentované, žiaci môžu svoje práce prezentovať aj pred väčším publikom.
- Pri práci s portfóliom môže participovať aj špeciálny pedagóg alebo školský psychológ. Predmety, ktoré si žiaci ukladajú do portfólia sa vyznačujú intimitou a nemali by byť iným osobám voľne prístupné. Odborníci môžu takýmto spôsobom nadviazať kontakt so žiakom a potom môžu v prípade potreby s triedou realizovať rôzne aktivity.
- Žiaduca je aj pomoc rodiča (*posilňuje dôveru medzi žiakom a rodinou, slúži ako komunikačný prostriedok, pomoc pri tvorbe portfólia a pod.*).

6. HODNOTENIE PORTFÓLIA A EVALVÁCIA PROCESOV UČENIA SA

- Pri hodnotení vychádzame z individuálneho spôsobu učenia sa žiaka. Potrebné je vytvoriť každému vhodné podmienky.
- **Proces pozorovania a hodnotenia prebieha v niekoľkých krokoch:**
  1. **opis situácie, resp. činnosti** (*učiteľ opisuje aktuálnu situáciu, napr. počas projektovej práce; ide o reakciu dospelých*);
  2. **priradenie k dispozíciám k učeniu sa** (*učiteľ priradí svoje pozorovanie k niektorej konkrétnej dispozícii k učeniu sa*);
  3. **ako rozumiem žiakovi** (*učiteľ si spíše informácie týkajúce sa učenia – aká téma žiaka zaujíma, ako sa prejavil jeho záujem, akú stratégiu využíva, aby svoj vedomosti rozlíšil*);
  4. **pozorovanie vedie k opisu procesu učenia sa** (*tzv. príbeh o procese učenia sa, slúži ako podnet na rozhovor medzi učiteľom a žiakom*);
  5. **modifikovanie pedagogickej praxe** (*učiteľ spolu so žiakom reflektuje, akým spôsobom sa dopracoval k novým vedomostiam, čo bolo zlé a čo je možné zlepšiť*);
  6. **evalvácia** (*učiteľ by sa mal po určitom čase vrátiť k pozorovanej situácii, aby si vytvoril nové súvislosti a zároveň aby zistil, čo bolo pre žiaka v edukačnom procese podporujúce*).

7. UZAVRETIE PORTFÓLIA

- Portfólio by sa malo uzavrieť, **ak žiak ukončil určitý stupeň vzdelávania** (ISCED 0, ISCED 1, ISCED 2, ISCED 3).
- Týmto sa rozvoj identity žiaka určite nekončí. Proces ukončenia portfólia za určitý stupeň vzdelania si musí učiteľ dobre premyslieť.
- Jednou z možností je pri poslednom hodnotiacom rozhovore vložiť do portfólia aktuálny obraz učiteľa a žiaka. Zmysluplným by bolo aj **písomné zhrnutie rozvoja žiaka** za určitý stupeň vzdelania.
- Toto zhodnotenie môže mať formu príbehu, pričom učiteľ sa môže zamerať aj na hodnotenie výkonu žiaka.
- **Uzavretie portfólia** a jeho odovzdanie žiakovi, ktorý si ho môže zobrať domov, **prebieha stále formou dialógu.**

AKO USPORIADAŤ MATERIÁLY V PORTFÓLIU

- Najčastejšie sa využívajú **šanoný**, jeden žiak môže mať aj niekoľko šanónov podľa jednotlivých oblastí hodnotenia.
- Je možné použiť rôzne **poriadače, krabice alebo police**. Pri týchto je však problematickejšie zachovať časovú chronológiu, takže sú vhodné len na krátkodobé uskladnenie materiálov, pri ukladaní materiálov do pracovného *(za predpokladu, že každý materiál je označený)* portfólia.
- **Najvhodnejšou je kombinácia rôznych spôsobov.**

KAM UMIESTNIŤ ŽIACKE PORTFÓLIÁ

- Portfóliá sa **ukladajú v triede**, aby boli k dispozícii žiakovi, učiteľovi alebo rodičom. Je vhodné, aby boli **uzamykateľné**, aby sa predišlo zneužitiu informácií, pretože portfólio je majetkom žiaka.
- Keď nie je zabezpečené, aby žiaci alebo učiteľ boli stále v triede (*napr. keď nemajú svoju vlastnú triedu*), ponúkajú sa riešenia: uzamykateľné skrine (*klúč bude mať žiak a učiteľ*), **uloženie do špeciálnej miestnosti pre portfóliá**, **uloženie do kabinetu učiteľa**, **odnášanie portfólia domov a pod.**

ELEKTRONICKÉ ŽIACKE PORTFÓLIO

- **Súčasný trend** vedenia si portfólia, ktoré ovplyvnilo využívanie digitálnych technológií vo formálnom vzdelávaní.
- Tradičné materiály tlačeného portfólia zaberajú veľa miesta a potrebujú úložný priestor (*zakladače na archivovanie papiera, kazety, obrázky, kresby a pod.*).
- Elektronické portfólio **umožňuje** dokumenty **efektívne ukladať** v počítači na pevnom disku, na prenosných diskoch, v databázových centrách a i.
- **Zaberá málo fyzického priestoru**, ale umožňuje aj efektívne pracovať a analyzovať veľké množstvo informácií.
- Pri spoločnej práci viacerých žiakov na projektoch, na štúdiách a i. môžu byť **výstupy zahrnuté do portfólia každého zo zúčastnených žiakov**.
- Učiteľ a žiak získavajú veľké skúsenosti z vytvárania, výberu, organizovania, editácie a hodnotenia portfólia. Žiaci získavajú takto nástroje pre efektívne zdieľanie a prezentáciu svojich elektronických portfólií pred učiteľmi, spolužiakmi či rodičmi.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- BRESTENSKÁ, Beáta et al. Inovácie a trendy v prírodovednom vzdelávaní. In: *Prostriedky rozvíjajúceho hodnotenia na vyučovaní prírodovedných predmetov*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 2014. 242 s. ISBN 978-80-223-4175-2. Dostupné na internete: <http://virtuallab.sk/claroline/claroline/backends/download.php?url=L0lub3ZhY2IIX2Ff dHJlbmR5X3ZfcHJpcm9kX3Z6ZGVsYXZhbmktMS0ucGRm&cidReset=true&cidReq=DTGEO>.
- GAVORA, P. 2010. *Akí sú moji žiaci?* Bratislava: Enigma. 2010. 598 s. ISBN 978-80- 89132-91-1.
- GROLMUSOVÁ, M. 2014. *Hodnotenie žiakov na prvom stupni základnej školy s dôrazom na bodové hodnotenie*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2014. 52 s. ISBN 978-80-8052-897-3. Dostupné na internete: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/m_grolmusova_hodnotenie_ziakov_na_1st_zs__sdoirazom_na_bodove_hodnetie_1.pdf.

- KONÍČKOVÁ, J. 2019. *Žiacke portfólio – nástroj rozvoja žiakov i učiteľov* [elektronický zdroj]. Bratislava, 2019. [online]. [cit. 2020-16-11]. Dostupné na internete: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/6363/ziacke-portfolio-nastroj-rozvoja-ziakov-i-ucitelov>.
- KOŠŤALKOVÁ, H. – MIKOVÁ, Š. – STANG, J. 2008. *Školní hodnocení žáku a studentu se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha: Portál, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7367-314-7.
- PETLÁK, E. 2004. *Všeobecná didaktika*. 2. vyd. Bratislava: IRIS, 2004. 311 s. ISBN 80-89018-64-5.
- PORUBSKÝ, Š. 2001. Využitie žiackeho portfólia vo vyučovaní orientovanom na osobnosť žiaka. In: *Pedagogická revue*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2001. roč. 53, č. 4, s. 331-340. ISSN 1335-1982.
- PRUCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. 2009. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- SIVÁKOVÁ, M. 2011. *Metodika tvorby školských vzdelávacích programov*. Bratislava: Štátny inštitút odborného vzdelávania. 2011. 105 s. ISBN 978-80-89247-18-9.
- SLAVÍK, J. 1999. *Východiska a nové metody pro praxi*. Praha : Portál, 1999. 190 s. ISBN 80-7178-262-9.
- STADTRUCKER, R. 2018. Žiacke portfólio a jeho využitie v škole. In: Odborno-metodická príručka pre učiteľov. [CD-ROM]. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 1. vydanie. 2018. 64 s. ISBN 978-80-973076-9-1.

- ŠTEFANČÍNOVÁ, I. 2015. *Skúšanie a hodnotenie žiaka na hodinách fyziky*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2015. 62 s. ISBN: 978-80-565-1113-8. Dostupné na internete: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/i_stefancinova_skusanie_a_hodnotenie_ziaka_na_hodinach_fyziky_f.pdf.
- TOMÁŠKOVÁ, J. 2015. *Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete slovenský jazyk a literatúra*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2015. 50 s. ISBN 978-80-565-0379-9. Dostupné na internete: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/tomaskova_inovacia_hodnotenie_sjl.pdf.
- TUREK, I. 2010. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, spol. s r. o., 2010. 598 s. ISBN 978-80-8078-322-8.
- VRANAIOVÁ, K. 2014. Pedagogické rozhľady. In: *Žiacke portfólio – nástroj rozvoja žiaka a učiteľa*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2014. roč. 23, č. 2, s. 10-14 s. ISSN 1335-0404. Dostupné na internete: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/rozhlady-casopis/pedagogicke_rozhlady_2014_3.pdf.
- VRANAIOVÁ, K. 2014. *Portfólio-nástroj rozvíjania identity dieťaťa v materskej škole*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 2014. 75 s. ISBN 978-80-8052-870-6.